

**KONKURSY PRZEDMIOTOWE MKO
DLA UCZNIÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
w roku szkolnym 2022/2023**

**PROGRAM MERYTORYCZNY PRZEDMIOTOWEGO
KONKURSU JĘZYKA POLSKIEGO
DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH**

I. CELE KONKURSU

1. kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy polonistycznej, docierania do informacji, umiejętności ich selekcjonowania, krytycznej oceny oraz wykorzystania we własnym rozwoju,
2. rozwiązywanie problemów o charakterze naukowym w zakresie wiedzy polonistycznej,
3. rozbudzanie ciekawości poznawczej i motywacji do dalszego uczenia się,
4. pogłębienie wiedzy uczniów z zakresu odbioru i interpretacji tekstów kultury i stosowanie jej w praktyce,
5. rozwijanie refleksji uczniów o dziele sztuki (w tym literackim) i przygotowanie ich do pełnego i głębokiego uczestnictwa w kulturze,
6. przygotowanie uczniów do samodzielnego, krytycznego myślenia i interpretowania różnych dzieł w oparciu o przesłanki w nich zawarte,
7. podnoszenie poziomu świadomości językowej, funkcjonalnego wykorzystania wiedzy o języku i zróżnicowaniu stylistycznym polszczyzny,
8. podnoszenie poziomu kompetencji w zakresie tworzenia własnych tekstów, posługiwania się różnymi gatunkami wypowiedzi ustnej i pisemnej,
9. kształtowanie postawy szacunku wobec dziedzictwa narodowego i światowego,
10. przygotowanie do dojrzałej i samodzielnej oceny tekstów kultury (w tym kultury popularnej) pod względem estetycznym i etycznym,
11. kształtowanie postawy otwartości wobec innych kultur i szacunku dla ich dorobku,
12. rozwijanie umiejętności gospodarowania czasem, przeznaczając go proporcjonalnie na różne aktywności polonistyczne,
13. promowanie szerokich zainteresowań humanistycznych i wybitnych uzdolnień młodzieży.

II. WYMAGANIA KONKURSU

Konkurs polonistyczny obejmuje i poszerza treści podstawy programowej kształcenia ogólnego z języka polskiego w szkole podstawowej wprowadzonej rozporządzeniem- *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej [...]* (Dz. U. z 24 lutego 2017 r., poz. 356);

Wymagania ogólne konkursu obejmują wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach ogólnych podstawy programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu język polski w II etapie edukacyjnym (klasy IV-VIII), a także integrację treści języka polskiego z zagadnieniami pochodzącymi z innych przedmiotów edukacji etapu szkoły podstawowej, określonych w wyżej wymienionym rozporządzeniu.

Kształcenie literackie i kulturowe

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury;
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii;
3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym;
4. Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami;
5. Kształcenie postawy szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej;
6. Poznawanie wybranych dzieł wielkich pisarzy polskich w kontekście podstawowych informacji o epokach, w których tworzyli (klasy IV-VIII);
7. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

Kształcenie językowe

1. Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej;
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe;
3. Poznawanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi i praktycznego ich stosowania w mowie i piśmie;
4. Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w tym także z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się;
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej;
6. Rozwijanie wiedzy i umiejętności o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.
7. Kształcenie umiejętności rozpoznawania, nazywania, wskazywania i stosowania:
 - funkcji składniowych w wypowiedzeniach,
 - związków wyrazowych w zdaniu,
 - typów wypowiedzeń,
 - przekształcaniu konstrukcji składniowych.

Tworzenie wypowiedzi

1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych;
2. Rozpoznawanie intencji rozmówcy oraz wyrażanie intencji własnych, rozpoznawanie języka jako działania (akty mowy);
3. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu;
4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania oraz rozpoznawanie manipulacji językowej;
5. Rozbudzanie potrzeby tworzenia tekstów o walorach estetycznych i podejmowania samodzielnych prób literackich.

Samokształcenie

1. Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości;
2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania;
3. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzośłowu, przypisów i odsyłaczy oraz szacunku dla cudzej własności intelektualnej;
4. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania;
5. Zachęcanie do rozwijania swoich uzdolnień przez udział w różnych formach poszerzania wiedzy, na przykład w konkursach, olimpiadach przedmiotowych i wykładach oraz rozwijanie umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
6. Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji.

III. ZAKRES MERYTORYCZNY KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni na wszystkich etapach wykazać się wiadomościami i umiejętnościami obejmującymi wskazane poniżej treści.

KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie i słuchanie utworów literackich.
2. Odbiór tekstów kultury.

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego.
2. Zróżnicowanie języka.
3. Komunikacja językowa i kultura języka.
4. Ortografia i interpunkcja.

TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki.
2. Mówienie i pisanie.

SAMOKSZTAŁCENIE

1. Samokształcenie wspomagane.
2. Samokształcenie kierowane pośrednio.
3. Samokształcenie samoistne.

POSZERZENIE TREŚCI PODSTAWY PROGRAMOWEJ OBEJMUJE NASTĘPUJĄCE ZAGADNIENIA:

Od ucznia przystępującego do konkursu polonistycznego wymaga się znajomości lektur z podstawy programowej dla uczniów szkół podstawowych oraz tekstów kultury wymienionych w części IV konkursu merytorycznego wraz z imieniem i nazwiskiem autorów, reżyserów, itp.: Zakres merytoryczny konkursu.

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami w zakresie:

- 1) pogłębionej interpretacji tekstów kultury (samodzielnego stawiania tez interpretacyjnych, także w interpretacji porównawczej i dowodzenia ich na podstawie przesłanek zawartych w tekście, wykorzystywania w interpretacji kontekstów, w tym kontekstu historycznoliterackiego, biograficznego i filozoficznego, dostrzegania w czytanych utworach cech charakterystycznych dla określonej epoki),
- 2) pogłębionej analizy tekstów kultury (posługiwania się w omówieniu podanych dzieł literackich pojęciami z zakresu teorii literatury, także spoza podstaw programowych, takimi jak np.: aluzja literacka, groteska, oksymoron, hiperbola, a także inne, związane z omówieniem tekstów z listy lektur, w sposób precyzyjny i funkcjonalny, wskazywania środków stylistycznych i ich funkcji w tekście, wykorzystywania analizy do interpretacji tekstów kultury),
- 3) podejmowania dyskursu porównawczego (rozpoznawania zasady zestawienia tekstów, opisywania sposobu funkcjonowania uniwersalnych mitów, symboli, wątków, motywów i toposów w poszczególnych tekstach kultury, posługiwania się terminologią z zakresu interpretacji porównawczej, np.: parafraza, parodia, trawestacja, intertekstualność),
- 4) charakteryzowania różnych poziomów funkcjonowania tekstów kultury (definiowania kultury popularnej i wysokiej, zauważania i rozumienia ich wzajemnych relacji),
- 5) tworzenia własnych tekstów (w tym eseju, artykułu publicystycznego, przemówienia),
- 6) dokonywania różnorodnych działań na cudzym tekście (np.: streszczanie, parafrazowanie, sporządzanie notatki),
- 7) funkcjonalnego wykorzystania wiedzy o języku i stosowania jej w zakresie fleksji, składni, słowotwórstwa, leksyki, frazeologii, ortografii i interpunkcji (w tym dostrzegania różnic językowych wynikających ze zmian historycznych, pogłębionej analizy składniowej, np. rysowania wykresów zdań i ich objaśniania, komunikacji językowej dotyczącej m.in. rozumienia i wyjaśniania błędów językowych), wykorzystywania terminów spoza podstawy programowej, np. polisemia.

IV. TEMAT PRZEWODNI KONKURSU W ROKU SZKOLNYM 2022/2023 I OBOWIĄZUJĄCE TEKSTY KULTURY

W ogrodzie muz – sztuka bez granic

„Sztuka jest królową wszystkich nauk przekazujących wiedzę wszystkim pokoleniom świata.”
Leonardo da Vinci

Obowiązujący zakres merytoryczny konkursu polonistycznego na poszczególnych etapach dotyczy dzieł literackich, dzieł malarskich, muzyki i filmu, zgodnie z podanym powyżej tematem przewodnim. **Na każdym etapie konkursu w arkuszu znaleźć się mogą niewymienione w programie fragmenty tekstu nieliterackiego, o charakterze popularnonaukowym, eseistycznym lub krytycznoliterackim, jak również mogą znaleźć się zadania wymagające znajomości lektur obowiązkowych wymienionych w podstawie programowej klas IV-VIII.**

Teksty kultury obowiązujące na poszczególnych etapach konkursu:

ETAP I (szkolny)

Erato i Euterpe w rolach głównych, czyli muzyczne tropy kultury

Literatura:

Jan Parandowski, *Mitologia*, w tym: mit o Orfeuszu i Eurydyce, mit o Apollinie i Marsjaszu, spotkanie Odyseusza z syrenami.

John Ronald Reuel Tolkien, *Silmarillion*, część *Ainulindalë* (tłum. dowolne).

Wybrane wiersze Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, w tym: *Ech muzyka, muzyka, Ballada o dwóch siostrach* (z poematu *Kolczyki Izoldy*), *Pieśni* (także ich wykonania).

Wybrane piosenki Agnieszki Osieckiej, w tym: *Oczy tej małej, Małgośka, Komu weselne dzieci, Kochankowie z ulicy Kamiennej* (także ich wykonania).

Film:

Green Book, reż. Peter Farrelly, 2018.

Dziela plastyczne:

John Everett Millais, *Niewidoma dziewczyna*, ok. 1856.

ETAP II (rejonowy)

Apollo w Helikonie, czyli związki malarstwa i literatury

Na II etapie obowiązuje znajomość zagadnień i lektur z I etapu (szkolnego) oraz:

Literatura:

Jan Parandowski, *Mitologia*, w tym: mit o Pigmalionie, mit o Narcyzie.

Irving Stone, *Pasja życia*, tłum. Wanda Kragen, wyd. dowolne.

Zbigniew Herbert, *Cena sztuki, Gerard Terbroch. Dyskretny urok mieszczaństwa*, [w:] tegoż, *Martwa natura z wędzidłem*, Wrocław 1993.

wybrane wiersze Wisławy Szymborskiej, w tym: *Chmury, Dwie małpy, Vermeer, Ludzie na moście*.

Film:

Twój Vincent, reż. Dorota Kobiela / Hugh Welchman, 2017.

Dzieła plastyczne:

Pieter Breugel starszy, *Dwie małpy*, 1562.

Jan Vermeer, *Mleczarka*, 1658–1661.

wybrane dzieła Vincenta Van Gogha, w tym: *Gwiazdzista noc*, *Taras kawiarni w nocy*, *Czerwona winnica*, *Kościół w Auvers*.

ETAP III (wojewódzki)

Muzy przed lustrem, czyli wątki autotematyczne

Na III etapie obowiązuje znajomość zagadnień i lektur z I etapu (szkolnego) i II etapu (rejonowego) oraz:

Literatura:

Jan Parandowski, *Mitologia*, w tym: mit o Argonautach.

William Shakespeare, *Sen nocy letniej*, tłum. L. Urlich, wyd. dowolne.

Markus Zusak, *Złodziejka księżek*, tłum. H. Boltyn, wyd. dowolne.

Olga Tokarczuk, *Czuły narrator*, online:

[<https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2018/tokarczuk/104870-lecture-polish/>].

Wybrane wiersze Tadeusza Różewicza, w tym: *Kto jest poetą*, *Moja poezja*, *Przyszli żeby zobaczyć poetę*, *Chleb*.

Film:

Przypadek Harolda Cricka, reż. Marc Forster, 2006.

Dwa teatry, reż. Gustaw Holoubek, wg sztuki Jerzego Szaniawskiego.

Dzieła malarskie:

Guillaume Seignac, *Muza*

Henri Martin, *Zamyślona muza w ogrodzie*

Jacek Malczewski, *Autoportret z muzą*

Sugerowane lektury pomocnicze do wszystkich etapów:

Słownik mitów i tradycji kultury, Władysław Kopaliński (wydanie dowolne)

Słownik poezji pod red. Agnieszki Nawrot (wydanie dowolne)

Słownik poprawnej polszczyzny pod red. Andrzeja Markowskiego (wydanie dowolne)

Słownik terminów literackich pod red. Janusza Sławińskiego (wydanie dowolne)

Błędy językowe w pracach uczestników oznaczane będą zgodnie z klasyfikacją zamieszczoną na stronie:

https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Materialy/Razace_bledy_i_ezykowe_5_Skrot.pdf

V. INFORMACJA DLA UCZNIĄ DOTYCZĄCA WARUNKÓW KONKURSU

1. Na konkurs z języka polskiego uczeń przynosi ze sobą wyłącznie przybory do pisania: pióro lub długopis czarno lub niebiesko piszący.
2. Uczestnicy nie mogą wносить do sali, w której odbywa się konkurs, żadnych urządzeń telekomunikacyjnych i środków łączności (w tym smartwatch).